

מסורת הש"ס

(א) [ב"ב מ"א: שנעות מנח'ן: (ג) ג"י ידו ור"ף ורש"ש אוח'ן, (ד) לקמן לו: גרסתו]
(ד) [עין לקמן לו: גרסת רש"י אם אמר הוא אמר לו וכי אמר פלוני אמר לו וכי ע"ש פירושו משום דהוי עד מפי עד,]
(ה) לעיל ג:, (ו) לעיל ה:, (ז) לקמן מב:, (ח) ב"ק ט: ע"ש, ט) נ"א ל"ג ועי' תו"ט, י) נמלת ליה למא בשאלות פ' יתרו סי' נה. וכן מוכח בקידושין עב: דיום שמת רב יהודה נולד רבא, (כ) בקרא מפיך, (ל) יצמות קיד: (מ) נכר"ף וברא"ש ח"מא ח"ק שאמרי אמת עדין, (נ) לקמן לו: ודוגמא לג:,]
(ס) קידושין מב: דהה יד: (נמורה סה. ב"ק טו, טז) [נ"ל מלמס], (ע) צע"י: וכן אמת חסר כמו אומת,

תורה אור השלם

- או בכל אָבן אֲשֶׁר יִמּוּת בָּהּ בֹּאֹר אֶת־וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת וְהָיָה לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֶשׁ רַעְיוֹנוֹ.
- לֹא תִלָּךְ רִכְבִּל בַּעֲפִיף לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַע אֲנִי יְיָ וְקִרְאֵהוּ טוֹב
- וְהוֹלֵךְ רִכְבִּל מִגִּלְגָּל סוּד וְנֶאֱמַר רַחֵם מִקְדָּשׁ דָּבָר: מִשְׁלֵי יא יג
- נְשִׂאִים וְרוּחַ וְנֶשֶׁם אֵין אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתָּה שְׁקֵר: מִשְׁלֵי כה יד
- מִפִּיךָ וְחָרֵב וְחָץ שָׁנָן אִישׁ עֵנָה בַּרְעוּהָ עַד שְׁקֵר: מִשְׁלֵי כה יח
- וְהוֹשִׁיבוּ שָׁנִים אֲנָשִׁים בְּנֵי בִלְעֵל נִגְדּוּ וַיַּעֲדוּהָ לֵאמֹר בִּרְכָתָ אֱלֹהִים וַיִּמָּלֵךְ וַיַּדְבִּירָהוּ וַיִּסְקְלֶהוּ וַיָּמָת: מַלְכִּים אֵ כֹא י
- לֹא תֵאָבֵה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תִחַס עֵינֶךָ עָלָיו וְלֹא תִחַסְלֵה וְלֹא תִכְסֶה עָלָיו:

דברים יג ט

- ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו:

- בראשית ג ג
- וַעֲשׂוּ אֶרֶץ עֵצִי שִׁטִּים אֲמִתִּים וְחֲצִי אֶרֶץ אֲרָבוֹ וְאֶפְרַח וְחֲצִי רִחְבּוֹ וְאֶפְרַח וְחֲצִי קִמְחוֹ: שְׂמוֹת כה י
- וַעֲשִׂיתָ יָרִיעַת עוֹיִם לֵאמֹל עַל הַמִּשְׁכָּן עֲשִׂיתָ עֲשֶׂרָה יָרִיעַת תִּקְשָׁה אֹתָם: שְׂמוֹת כז ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בפנינו וכי עדס מדלא קתני שמענו שהורה לו הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

זה בורר פרק שלישי סנהדרין

קרוצים ונתרחקו הוו. שמתה אחותם אשת מר עוקבא: **בקבא דקירא אידנקי בנו**. בקב של שְׁעוה נדבקתי בכס בתמיה. כלומר איני דבוק בכס כלל אלא אתון לא זיימתון דינא: **מיום ראשון ואילך**. בטלה שושנינות וכשר להעיד: והוא **לא אויב** לו **יעידנו**. דהאי והוא אַעך קאי דמעיד שהוא חייב גלות והעד לא אויב לו לרועת דאי ברועת הא כתיב (דברים ד) והוא לא שונא לו וקראי אחריני טובא: **ולא מבקש רעסו ידיננו**. דסמך ליה ושפטו העדה וקאמר ר' יהודה דהאי לא מבקש רעמו אשופטים קאי. ולשון זה מלמאי צבריימא דסיפרי ולא בסיפרי שלנו והוא לא אויב לו העד ולא מבקש

רעתו השופט: **חד לדיין**. דצדיין מודו רבנן דשונא לא ידון דלא מני חזי ליה זכותא: **ואידך**. לפסול צדין אחד שני דיינין ששונאין זה את זה: **במתני' מאיימין עליהם**. מפרש בגמרא: **הוא אמר לי**. הלוה אמר לי: **לא אמר כלום**. דעביד איניש דאמר פלוני נושה בי כדי שלא יחזיקוהו עשיר: **הודה לו**. שהיו שניהם בפנינו להודות נמכוון להיות לו עדס דצדכ: **שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי**. דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות: **אפילו שנים מחייבין או מוכיין והשלישי אומר איני יודע יוסיפו דיינין**. ואע"ג דאי הוה פליג עלייהו הוי בטל דמישטא כי אמר איני יודע הוי כמי שלא יטב צדין ונמצא הדין צנשים ואנן תלמא צעינן: **מכניסין אותן**. לצעלי דיינין. ובגמרא (ג.) פריך הא לא אפקיניהו: **גב' היכי א"ל**. לעדס כשמאיימין עליהם: **נשיאים ורוח וגשם וגו'**. צביל מתהלל צמתת שקר דהיינו מעידי שקר גשמים נעלרים ואפילו כשהמים מתקשרים צעדים ורוח להוריד גשמים אין הגשם צא: **אמר רבא**. מאי איכפת לכו אם לא יכדו גשמים אמרי בללם משל הדיוט שב שני הוה כפנא ואצבא אומנא לא חליף על פתח מי שידע אומנות ובעל מלאכה לא עבר הרעב: **מפך וחרצ וגו' איש עונה וגו'**. צנון עדות שקר דבר צא וימיראלו שלא ימותו: **אאוגרייהו זילי**. השוכרים אותם מצוים אותם וקלים הם צעיניו: **והושינו שנים אנשים בני בלעל**. גבי נצות היזרעאלי כתיב שיעלי המלך היו יועלים לשוכרם והיו קורין אותם בני בלעל: **צפנינו**. משמע שעשאונו עדס(א): **פטור**. ואע"פ ששמעו עדס אתמול שהודה לו הואיל ולא אמר אתם עדיי: **משטה אני** כך. שזקק הייתי כך צביל שהיית שאלני מה שלא היה: **הכמין**. התביא כמו וחרצ למסית. המסית חזירו לעצודת כוכבים אין טוענין אותו צ"ד צבילו טענת זכות אלא אם כן טוענה הוא: **ואם לא טען**. משטה הייתי כך כשהודיתי אלא אמר לא אתן לך הבא עדס שהלית לי אין טוענין צבילו אלא אומרין לו אחרי שהודיתה לך שלם: **ובדיני נפשות**. אם יש טענת זכות והוא אינו יודע לטעון טוענין לו: **לפי שלא טען**. הנחש לא טען הקצ"ה צבילו: **ולא טענו** צו. הקצ"ה לא הזהירם על הנגיעה ומתוך מוספת גירעו שדקף הנחש את מוה על האילן עד שנגעה צו אמר לה ראי שאין מיתה על הנגיעה אף על

כמ.

דברי הרב ודברי התלמיד. וא"ת אם כן כל מסית יפטר עצמו באותה טענה ויש לומר דדוקא נחש שלא נטוהו שלא להסית ולא נענש אלא לפי שצאת תקלה על ידו אבל מסית שננטוה שלא להסית נמצא כשמסית עוצר:

אמר ר' אבא אמר רבי ירמיה אמר רב כל שבעת ימי המשתה ורבנן משמיה דרבא אמרי אפילו מיום ראשון ואילך: **השונא כל שלא דבר בו:** ת"ר והוא לא אויב לו יעידנו יולא מבקש רעתו ודיננו אשכחן שונא אוהב מנלן קרי ביה הכי והוא לא אויב לו ולא אוהב לו יעידנו ולא מבקש רעתו ולא טובתו ידיננו מידי אוהב כתיב אלא סברא הוא אויב מאי מעמא משום דמרחקא דעתיה אוהב נמי מקרבא דעתיה ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעתו מאי דרשי ביה חד א"לדיין אידך כדתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו ימכאן לשני תלמידי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין בדין כאחד: **מתני'** כיצד בודקים את העדים היו מכניסין אותן לאחר ומאיימין עליהן ומוציאין אותם כל האדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה א אם אמר הוא אמר כלי שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום יעד

שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו האחר כך מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוונין נושאין ונותנין בדבר א שנים יאומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי אפילו שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו דייניין גמרו את הדבר היו מכניסין אותן והגדול שבריינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ומניין א לכשיצא לא יאמר אני מוכה וחביריי מחייבים אבל מה אעשה שחביריי רבו עלי על זה נאמר א (לא תלך רכיל בעמך ואומר) א והולך רכיל מגלה סוד: **גב' היכי אמר' להו** אמר רב יהודה א הכי אמרינן להו ג נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר א (ליה) רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא יאמרינן להו מפפ א וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר א (ליה) רב אשי יכלי למימר שב שני א הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב אלא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא יאמרינן להו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב והושיבו שנים אנשים בני בלעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלהים ומלך: אם אמר הוא אמר לי כו' עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו: מסייע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב צריך שיאמר אתם עדיי איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן א (מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנה לי אמר משטה אני כך פטור) תניא נמי הכי מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנה לי אמר לו משטה אני כך פטור ולא עוד אלא יאפילו הכמין לו עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפיני לדין למחר אמר לו תניהו לי אמר לו משטה אני כך פטור ואין טוענין למסית מסית מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני א אם לא טען אין טוענין לו ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו ואין טוענין למסית מאי שנא מסית אמר ר' חמא בר חנינא מפירקיה דרבי חייא בר אבא שמיע לי שאני מסית דררחמנא אמר א לא תחמול ולא תכסה עליו אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי הוה ליה למימר דברי א הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מניין שכל המוסיף גורע שנאמר א אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מהבא א אמתיים וחצי ארכו רב אשי אמר עשיתי עשרה יריעות אמר אביי לא שנו אלא דאמר משטה אני כך אבל אמר לא

מוסף רש"י
הוא אמר לי שאני חייב לו. אבל לא בפני המועד אמר כן, לא היא הודאה (לקמן דז). איש פלוני אמר לי. שזה חייב לזה, שהוא ראה בהלוואה. היינו עד מפי עד (נחמ). ואחד אומר איני יודע יוסיפו דיינין. דהוה ליה כמאן דלא הוה הפס ואשתמח דמרי הוה דהוי ואנן צעיק מעיקרא תלמא, דאי נמי נגמר דינא צתרי דהוי רועא פסיר דמי (לעיל ה).

עין משפט ונר מצוה

בה א מיי פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ו סמג לאוין דם טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ז:

בו ב מיי שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ח:

בו ג מיי פכ"ז מהלכות עדות הלכה ב סמג לאוין דם טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף ח:

בח ד מיי פ"ז מהל טוען ונטען הל' א ונפ"ז מהל' עדות הל'דן טוש"ע ח"מ סימן פא סעיף ח:

בח ה מיי פכ"ז מהל' עדות הלכה ב סמג לאוין דם טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ט:

ע ו מיי פ"ח מהלכות סנהדרין הל' ב סמג עשין דם טוש"ע ח"מ סימן יח סעיף ב:

עא ז ח מיי פכ"ז מהל' סנהדרין הל' ז ט

עב ט ו ב מיי פכ"ז מהל' עדות הל' ב סמג לאוין דם טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ז:

עג ל מיי שם הלכה א סנהדרין הל' ז ט

עד מ מיי פ"ו מהלכות עדות הל' ו סנהדרין ח"מ סי' כח סעיף ז:

עה ג מיי שם הלכה א טוש"ע שם סעיף יא:

עו ס מיי שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג:

עז ע (מיי פ"י מהלכות סנהדרין הלכה ח):

עח פ מיי פ"ח שם הלכה ה:

רבינו הגנאל
כל המוסיף גורע עשיתי עשרה אוסיף ע' ופחת אמה:

רבינו הגנאל
כל המוסיף גורע עשיתי עשרה אוסיף ע' ופחת אמה:

רבינו הגנאל
כל המוסיף גורע עשיתי עשרה אוסיף ע' ופחת אמה:

(א) רש"י ד"ה בפנינו וכי עדס מדלא קתני שמענו שהורה לו הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

הגהות הגר"א
[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך רכיל מגלה סוד) תא"מ: